

NORMLAR HİYERARŞİSİ

TÜRK, ALMAN VE İNGİLİZ HUKUK

SİSTEMLERİNDE KURAL İŞLEMLERİN

VE MAHKEME KARARLARININ

HİYERARŞİK GÜCÜ

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	VII
İÇİNDEKİLER	IX
KISALTMALAR CETVELİ	XIX
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM NORM VE NORMLAR HİYERARŞİSİ TEORİSİ

I. NORM.....	5
A. KELSEN’İN HUKUK ANLAYIŞI.....	5
B. NORM KAVRAMI.....	9
C. NORMUN GEÇERLİLİĞİ.....	14
II. NORMLAR HİYERARŞİSİ	23
A. ANAYASALAR VE NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERLERİ.....	25
1. Yumuşak – Katı Anayasa Ayrımı	27
2. Yazılı – Yazısız Anayasalar	34
B. YASAMA İŞLEMLERİNİN NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ	38
C. ULUSLARARASI HUKUK NORMLARININ NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ	42
1. Uluslararası Hukukun Tanımı ve Koyucusu	43
2. Uluslararası Hukuk Normlarının Bağlayıcılığı	44

3. Uluslararası Hukukun Hukuk Niteliği Konusundaki Tartışmalar	45
4. Uluslararası Hukuk – İç Hukuk İlişkisi	48
a. Düalist görüş	49
b. Monist görüş.....	54
(1) Gerçekçi monist okul.....	55
(2) Normcu monist okul.....	56
(3) Normcu monist görüşün eleştirisi.....	63
(4) Uygulamanın monist – düalist görüşlere ilişkin durumu ve değerlendirmemiz	66
D. AB HUKUKU VE NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ.....	70
1. AB Hukukunun Niteliği.....	70
2. AB Hukukunun Kaynakları.....	74
a. Doğrudan uygulanabilirlik ve doğrudan etkililik kavramları	75
b. Birincil mevzuat.....	76
c. ABAD kararları.....	79
d. İkincil mevzuat	81
(1) Birincil mevzuat ve ikincil mevzuat arasındaki hiyerarşi	81
(2) İkincil mevzuat türlerinin tahdîdiliği.....	82
(3) Tüzükler (<i>Regulations</i>)	83
(4) Yönergeler (<i>Directives</i>).....	85
(5) Kararlar (<i>Decisions</i>)	87
(6) Görüş ve tavsiyeler (<i>Opinions and recommendations</i>).....	89
(7) İkincil mevzuatın kendi arasındaki hiyerarşi	90
e. AB'nin akdettiği uluslararası antlaşmalar	93
3. AB Hukukunun Üstünlüğü İlkesi	95
a. Terim sorunu	96
b. Hukukî temeli	98
c. Üye devletlerin AB hukukunun üstünlüğü ilkesine yaklaşımı	101

(1) AB hukukuna üstünlük tanıyan ülkeler	101
(2) AB hukukunun üstünlüğünü sınırlı olarak kabûl eden ülkeler.....	102
(3) Ulusal anayasalara üstünlük tanıyan görüşler	103
d. AB hukukunun üstünlüğü konusundaki görüşümüz ...	105
E. MAHKEME KARARLARI.....	108
F. İDARENİN DÜZENLEYİCİ İŞLEMLERİ.....	112

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK HUKUKUNDA KURAL İŞLEM VE MAHKEME KARARLARININ HİYERARŞİK GÜCÜ

I. TÜRK ANAYASASI'NIN NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ	119
A. ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİNİ YAPMAYA YETKİLİ ORGAN	122
B. KABÛL YETERSAYISI BAKIMINDAN	122
C. DEVLET BAŞKANINA TANINAN YETKİLER.....	122
1. Veto Yetkisi	123
2. Referandum Yetkisi.....	126
D. DEĞİŞTİRİLEMEYECEK HÜKÜMLER	126
II. ANAYASA MAHKEMESİ KARARLARININ NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ	129
III. KURAL İŞLEM NİTELİĞİNDEKİ YASAMA İŞLEMLERİ.....	136
A. KANUN.....	136
1. Genel Açıklamalar	136
2. Kanunların İhdas Usûlü	138
a. Öneri	138
b. Görüşme.....	140
c. Kabûl	142

d. Yayın.....	143
3. Kanunların Normlar Hiyerarşisindeki Yeri.....	144
B. İÇTÜZÜK.....	145
1. Parlamento Kararlarının Tanımı ve Kanunlardan Ayrılması	145
2. Parlamento Kararlarının Konu Bakımından Olumlu Şartları ve Örnekleri.....	147
3. Parlamento Kararlarının Konu Bakımından Olumsuz Şartı	148
4. Bir Parlamento Kararı Olarak TBMM İçtüzüğü	148
a. TBMM İçtüzüğü'nün Yargısal Denetimi	150
b. TBMM İçtüzüğü'nün Normlar Hiyerarşisindeki Yeri.....	150
IV. ULUSLARARASI HUKUK NORMLARI	154
A. TÜRK HUKUKU AÇISINDAN ULUSLARARASI HUKUK NORMU.....	155
B. ULUSLARARASI ANTLAŞMALARA İÇ HUKUKTA GEÇERLİLİK KAZANDIRILMASI USÛLÜ	155
C. ULUSLARARASI ANTLAŞMALARIN NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ	159
1. Temel Hak ve Özgürlüklere İlişkin Olmayan Uluslararası Antlaşmalar	159
2. Temel Hak ve Özgürlüklere İlişkin Uluslararası Antlaşmalar.....	161
V. İDARÎ YARGI ORGANLARININ KARARLARININ NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ	167
VI. İDARENİN DÜZENLEYİCİ İŞLEMLERİ.....	169
A. KANUN HÜKMÜNDE KARARNAME.....	170
1. Olağan Dönem Kanun Hükmünde Kararnameleri	171
a. Yetki unsuru.....	171
b. Konu unsuru.....	172
c. Şekil unsuru.....	176
d. Usûl unsuru	177

(1) Yetki kanunu	177
(2) Olağan dönem kanun hükmünde kararnamelerinin Bakanlar Kurulu'nda görüşülmesi.....	180
(3) Resmi Gazete'de yayınlanma	180
(4) TBMM'nin onayına sunma	181
e. Olağan dönem kanun hükmünde kararnamelerinin yargısal denetimi	183
(1) Denetimin kapsamı.....	184
(2) Dava açmaya yetkili kişiler ve dava açma üresi	185
f. Olağan dönem kanun hükmünde kararnamelerinin normlar hiyerarşisindeki yeri	186
2. Olağanüstü Dönem Kanun Hükmünde Kararnameleri	189
a. Yetki unsuru.....	191
b. Sebep unsuru	193
c. Konu unsuru.....	193
d. Süre unsuru.....	195
e. Yer unsuru	198
f. Olağanüstü dönem kanun hükmünde kararnamesinin yer ve süre bakımından sınırlı olmasının kanunlarla ilişkisine etkisi.....	200
g. Şekil ve usûl unsuru	201
h. Olağanüstü dönem kanun hükmünde kararnamelerinin yargısal denetimi.....	202
i. Olağanüstü dönem kanun hükmünde kararnamelerinin normlar hiyerarşisindeki yeri.....	206
B. CUMHURBAŞKANLIĞI KARARNAMESİ.....	208
1. Hukukî rejimi	208
2. Normlar hiyerarşisindeki yeri	211
C. TÜZÜK.....	213
1. Yetki Unsuru.....	214
2. Sebep unsuru	216
3. Konu unsuru.....	217

4. Usûl unsuru	218
5. Şekil unsuru.....	225
6. Tüzüklerin yargısal denetimi	226
7. Tüzüklerin normlar hiyerarşisindeki yeri	226
D. YÖNETMELİK.....	228
1. Yetki unsuru	229
a. Bakanlar Kurulu yönetmelik çıkarabilir mi?	229
b. Bakanlığın bulunmayan bakanlar ile tüzel kişiliği bulunmayan kamu kuruluşlarının durumu	234
2. Konu unsuru.....	236
3. Sebep unsuru.....	238
4. Usûl unsuru	240
5. Şekil unsuru.....	240
6. Yönetmeliklerin yargısal denetimi.....	242
7. Yönetmeliklerin normlar hiyerarşisindeki yeri.....	243
E. ADSIZ DÜZENLEYİCİ İŞLEMLER	246
1. Hukukî Dayanağı	247
2. Hukukî Rejimi	248
3. Yargısal Denetimi.....	253
4. Adsız Düzenleyici İşlemlerin Normlar Hiyerarşisindeki Yeri.....	255
a. Yönetmelik veya tüzük niteliği taşıyan adsız düzenleyici işlemler	255
b. Diğer adsız düzenleyici işlemler.....	256

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
ALMAN HUKUKUNDA KURAL İŞLEMLER VE
MAHKEME KARARLARININ HİYERARŞİK
GÜCÜ

I.	ALMAN ANAYASASI'NIN NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ	262
A.	ANAYASA'NIN BÜTÜN ORGANLARI BAĞLAMASI	262
B.	DEĞİŞTİRİLME USÛLÜ	263
C.	DEĞİŞTİRİLEMEYECEK MADDELER.....	264
D.	FEDERAL VE FEDERE ANAYASALAR ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	265
II.	ALMAN FEDERAL ANAYASA MAHKEMESİ KARARLARININ NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ	267
III.	KURAL İŞLEM NİTELİĞİNDEKİ YASAMA İŞLEMLERİ.....	269
A.	KANUNLARIN HUKUKÎ REJİMİ.....	269
B.	KANUNLARIN NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ.....	273
C.	BUNDESTAG VE BUNDESRAT İÇTÜZÜKLERİ.....	276
D.	İÇTÜZÜKLERİN NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ.....	281
IV.	ULUSLARARASI HUKUK NORMLARI	283
A.	ULUSLARARASI HUKUKUN TEMEL İLKELERİ.....	284
B.	ULUSLARARASI HUKUKUN TEMEL İLKELERİNİN NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ	288
C.	ULUSLARARASI ANTLAŞMALAR.....	291
D.	ULUSLARARASI ANTLAŞMALARIN NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ	294
V.	AB HUKUKU NORMLARININ NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ	295
VI.	İDARÎ YARGI ORGANLARININ KARARLARININ NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ	302

VII. İDARENİN DÜZENLEYİCİ İŞLEMLERİ.....	308
A. RECHTSVERORDNUNG VE NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ	311
1. Rechtsverordnungun Hukukî Rejimi.....	311
2. Rechtsverordnungun Normlar Hiyerarşisindeki Yeri.....	315
B. SATZUNG VE NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ ...	322
1. Satzungenin Hukukî Rejimi.....	322
2. Satzungun Normlar Hiyerarşisindeki Yeri.....	326
C. VERWALTUNGSVORSCHRIFT VE NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ	332
1. Verwaltungsvorschriftin Hukukî Rejimi.....	332
2. Verwaltungsvorschriftin Normlar Hiyerarşisindeki Yeri	338

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İNGİLİZ HUKUKUNDA KURAL İŞLEMLERİN VE MAHKEME KARARLARININ HİYERARŞİK GÜCÜ

I. İNGİLİZ ANAYASASI'NIN NİTELİĞİ VE NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ	344
II. KURAL İŞLEM NİTELİĞİNDEKİ YASAMA İŞLEMLERİ	351
A. PARLAMENTONUN ÜSTÜNLÜĞÜ İLKESİ	352
B. PARLAMENTO KARARLARI VE KANUNLARDAN AYRILMASI.....	363
C. KANUNLAR.....	364
1. Kamusal Kanun Önerilerinin İhdas Usûlü	366
a. Sunum aşaması	366
b. Avam Kamarası süreci	369
(1) Birinci okuma.....	369
(2) İkinci okuma.....	370
(3) Komite safhası.....	370
(4) Rapor	371

(5) Üçüncü okuma	371
c. Lordlar Kamarası süreci	372
d. Kraliyet onayı safhası	374
2. 1911 ve 1949 Tarihli Parlamento Kanunları	375
D. İÇTÜZÜKLER	381
E. KANUNLARIN VE İÇTÜZÜKLERİN NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ	385
III. ULUSLARARASI HUKUK NORMLARI	389
A. İNGİLTERE'DE ULUSLARARASI ANTLAŞMALARIN YAPILMASI VE İÇ HUKUKA ETKİSİ	390
B. ULUSLARARASI ÖRF VE ÂDET HUKUKU	393
C. ULUSLARARASI ANTLAŞMALARIN NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ	394
D. ULUSLARARASI ÖRF VE ÂDET HUKUKUNUN NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ	401
IV. AB HUKUKU NORMLARI	402
A. İNGİLİZ HUKUKUNDA AB HUKUKUNA İLİŞKİN DÜZENLEMELER VE TARTIŞMALAR	402
B. AB HUKUKU NORMLARININ NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ	407
V. MAHKEME KARARLARININ NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ	410
A. YARGI ORGANLARININ YAPISI VE <i>STARE DECISIS</i> İLKEİ	411
B. MAHKEMELER TARAFINDAN GERÇEKLEŞTİRİLEN NORM DENETİMİ	416
C. MAHKEME KARARLARININ NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ	420
VI. ALT MEVZUAT	423
A. TERMİNOLOJİ	424
B. ALT MEVZUATIN HUKUKİ REJİMİ	425

C. ALT MEVZUATIN SİYASAL VE YARGISAL DENETİMİ.	428
1. Siyasal Denetim	429
2. Yargısal Denetim	431
a. <i>Ultra vires</i> ilkesi.....	431
b. Belirsizlik.....	433
c. Genel hukuka aykırılık.....	434
d. Mâkûliyet	434
D. ALT MEVZUATIN NORMLAR HİYERARŞİSİNDEKİ YERİ.....	435
1. Hem Siyasal Hem de Yargısal Denetime Tâbi Olanlar	436
2. Yalnızca Siyasal Denetime Tâbi Olanlar	437
3. Yalnızca Yargısal Denetime Tâbi Olanlar.....	438
4. Ne Siyasal Ne de Yargısal Denetime Tâbi Olanlar	438
SONUÇ	443
BİBLİYOGRAFYA.....	459
KAVRAM DİZİNİ.....	479